

Határozatok Tára

LAILA MEDINA
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2022. április 7.¹

C-638/20. sz. ügy

MCM
kontra
Centrala studiestödsnämnden

(az Överklagandenämnden för studiestöd [nemzeti diáktámogatási panaszbizottság, Svédország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – A munkavállalók szabad mozgása – Egyenlő bánásmód – Szociális kedvezmények – EUMSZ 45. cikk – 492/2011/EU rendelet – A 7. cikk (2) bekezdése – Külföldi felsőoktatási tanulmányok pénzügyi támogatása – Lakóhelyre vonatkozó feltétel – A külföldi diákok társadalomba való beilleszkedésének feltétele – A támogatást nyújtó állam állampolgárságával rendelkező diák, aki mindig is abban az államban lakott, ahol a tanulmányait folytatja – A tanulmányok folytatásának államában korábban migráns munkavállalónak minősülő szülő”

1. Az Överklagandenämnden för studiestöd (nemzeti diáktámogatási panaszbizottság, Svédország) a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem révén az EUMSZ 45. cikk és a munkavállalók Unión belüli szabad mozgásáról szóló, 2011. április 5-i 492/2011/EU parlamenti és tanácsi rendelet² 7. cikke (2) bekezdésének értelmezését kéri. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet az MCM-nek mint az alapeljárás felperesének a diákok pénzügyi támogatásáért felelős Centrala studiestödsnämndennel (svéd diákfinanszírozási bizottság; a továbbiakban: CSN) szemben, diákoknak járó pénzügyi támogatásnak MCM spanyolországi tanulmányai folytatásához a svéd állam általi nyújtása iránti igényével kapcsolatban benyújtott fellebbezéssel összefüggésben terjesztették elő.

I. Az alapjogvita alapját képező tényállás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

2. MCM, apjához hasonlóan, svéd állampolgár, de születése óta Spanyolországban lakik.

¹ Eredeti nyelv: angol.

² HL 2011. L 141., 1. o.

3. 2020 márciusában MCM a 2020 januárjában megkezdett spanyolországi egyetemi tanulmányaival összefüggésben kérelmet terjesztett a CSN elé.³ MCM a kérelmét többek között arra alapozta, hogy bár apja 2011 novembere óta Svédországban lakik és dolgozik, korábban mintegy 20 évig Spanyolországban végzett munkát migráns munkavállalóként. MCM tehát azt állította, hogy migráns munkavállaló gyermekeként jogosult a diákoknak járó pénzügyi támogatásra.

4. A CSN MCM kérelmét azzal az indokkal utasította el, hogy MCM nem felel meg a studiestödslagen (1999:1395)⁴ 3. fejezete 23. §-ának első bekezdésében szereplő, svédországi lakóhelyre vonatkozó feltételnek, és a CSN föreskrifter och allmänna råd om beviljning av studiemedel (CSNFS 2001:1)⁵ 12. fejezetének 6–6(b). §-ában meghatározott kivételek egyike alapján sem nyújthat számára pénzügyi támogatást.

5. A CSN a határozatának alátámasztására azt is előadta, hogy az uniós jog nem indokol kivételt a lakóhelyre vonatkozó feltétel alól. A hatóság úgy tekintette, hogy MCM nem felel meg a svéd társadalomba való beilleszkedésre vonatkozó vagylagos feltételnek, amelyet e hatóság azok számára ír elő, akik nem teljesítik a lakóhelyre vonatkozó feltételt, és akik tanulmányoknak az Unió valamely másik országában történő folytatásához igényelnek diákoknak járó pénzügyi támogatást.

6. Ezenkívül a CSN megállapította, hogy MCM-et nem illeti meg a diákoknak járó pénzügyi támogatás arra tekintettel, hogy apja korábban Spanyolországba migráló munkavállalóként gyakorolta a szabad mozgáshoz való jogát. E tekintetben a CSN arra az álláspontra helyezkedett, hogy az apa már nem tekinthető migráns munkavállalónak, mivel 2011 óta Svédországban lakik és dolgozik.

7. MCM fellebbezést nyújtott be e határozat ellen. Fellebbezési kérelmében elsősorban olyan körülményekre hivatkozott, amelyek állítása szerint alátámasztják azt az érvét, amely szerint őt a svéd társadalomba beilleszkedett személynek kell tekinteni, és apja még mindig kapcsolatban áll Spanyolországgal.⁶

8. A CSN a kérdést előterjesztő bírósághoz, vagyis a diákok pénzügyi támogatásáról szóló törvény 6. fejezete 11. §-ának első bekezdésében kijelölt fellebbviteli szervhez benyújtott fellebbezésre vonatkozó észrevételeiben fenntartotta korábbi értékelését. Ugyanakkor megjegyezte, hogy külföldi tanulmányok folytatása céljából a diákoknak járó pénzügyi támogatás MCM-től való megtagadása az apa szabad mozgáshoz való joga korlátozásának tekinthető, mivel e következmény ismerete visszatarthatta volna az apát attól, hogy Spanyolországba migráljon.

9. Mindazonáltal a CSN szerint nem volt egyértelmű, hogy a szóban forgó helyzet az uniós jog hatálya alá tartozik-e, mivel meglehetősen hosszú idő telt el azóta, hogy az apa gyakorolta a szabad mozgáshoz való jogát. Ebben az összefüggésben a CSN kérdésként vetette fel azt is, hogy az olyan migráns munkavállaló, aki visszatér a származási országába, ezen ország vonatkozásában határozatlan ideig hivatkozhat-e a 492/2011 rendelet alapján a migráns munkavállalókra és családtagjaikra vonatkozó garanciákra.

³ MCM a Bírósághoz intézett észrevételeiben kifejti, hogy 2018. szeptember 15-én kezdte meg egyetemi tanulmányait, és jelenleg másodéves politológia szakos hallgató. MCM csak 2020 januárjától igényelte a külföldi tanulmányok támogatását, mivel nem volt tisztában a követendő eljárással, és mivel a támogatás visszamenőlegesen nem igényelhető.

⁴ A diákok pénzügyi támogatásáról szóló [1999:1395] törvény; a továbbiakban a diákok pénzügyi támogatásáról szóló törvény.

⁵ A pénzügyi támogatás diákok részére történő odaitélésére vonatkozó szabályzat és általános iránymutatás [CSNFS 200:1].

⁶ Lásd a jelen indítvány 13. pontját.

10. A fentiekre tekintettel az Överklagandenämnden för studiestöd nemzeti diáktámogatási panaszbizottság, Svédország) az eljárást felfüggesztette, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„Megkövetelheti-e valamely tagállam (a származási ország) egy visszatérő migráns munkavállaló gyermeke vonatkozásában a diákoknak járó pénzügyi támogatás külföldi tanulmányoknak a másik, a gyermek szülője korábbi munkavégzési helyének minősülő uniós tagállamban (a fogadó államban) történő folytatása céljából történő odaitéléséhez – az EUMSZ 45. cikk és a 492/2011/EU rendelet 7. cikke (2) bekezdésének ellenére, a származási ország költségvetési érdekeit figyelembe véve –, hogy a gyermeknek kapcsolata álljon fenn a származási országgal, amennyiben

- i. a gyermek szülője a fogadó országból való visszatérését követően legalább nyolc évig élt és dolgozott a származási országban,
- ii. a gyermek nem kísérte el a szülőjét a származási országba, hanem születése óta a fogadó országban tartózkodott, és
- iii. a származási ország ugyanezt a kapcsolatra vonatkozó feltételt írja elő a származási ország olyan más állampolgárai tekintetében, akik nem felelnek meg a lakóhelyre vonatkozó feltételnek, és akik külföldi tanulmányoknak az Unió egy másik országában történő folytatása céljából diákoknak járó pénzügyi támogatást igényelnek?”

II. A Bíróság előtti eljárás

11. A Bíróság kérésének megfelelően ebben az indítványban kizárólag a jelen ügy érdemi részével foglalkozom.

12. Írásbeli észrevételeket MCM, az osztrák, a dán, a norvég és a svéd kormány, valamint az Európai Bizottság nyújtott be. A felek nem kérték tárgyalás tartását, és a Bíróság mellőzte azt.

III. A felek észrevételeinek rövid összefoglalása

13. MCM előadja, hogy a származási tagállamával való kapcsolat elegendő ahhoz, hogy tanulmányaihoz pénzügyi támogatásban részesülhessen.⁷ Továbbá az, hogy az apja jelenleg Svédországban lakik, semmilyen módon nem változtat azon, hogy migráns munkavállalónak minősül. Az apa 2011 óta rendszeresen ellátogat Spanyolországba, ahol szállással rendelkezik, hogy ott is dolgozhasson.⁸

14. A svéd kormány lényegében előadja, hogy akkor alkalmazható kivétel a lakóhelyre vonatkozó feltétel alól, ha a támogatásban részesülő személy beilleszkedett a svéd társadalomba. A kapcsolat fennállásának feltétele azonban nem vonatkozik a migráns munkavállalók gyermekeire.

⁷ MCM arra hivatkozik, hogy svéd állampolgár, svéd szülője, valamint más svéd családtagjai is vannak, és hogy rendszeresen tölt időt Svédországban.

⁸ MCM előadja, hogy az apja Stockholm (Svédország) és Barcelona (Spanyolország) között gyakorolta a szabad mozgáshoz való jogát, és minden hónapban 4–14 napot Spanyolországban tölt. MCM azzal érvel, hogy ezek a tartózkodások nem tekinthetők „szabadságnak”, mivel minden ilyen tartózkodás egy adott számú munkanapból állt (táv munka), és ez az oka annak, hogy az apja szállást tart fenn Spanyolországban.

15. A dán és a svéd és kormány először is előadja, hogy MCM apja a Svédországba való visszatérése óta nem gyakorolta a szabad mozgáshoz való jogát, ezért úgy kell tekinteni, hogy elveszítette migráns munkavállalói jogállását. A svéd kormány a korábbi migráns munkavállalói jogállást illetően előadja, hogy a jelen ügyben – annyiban, amennyiben a munkavállalók vagy gyermekeik a külföldi tanulmányaikhoz a munkavállaló *munkaviszonya miatt* nem kapnak pénzügyi támogatást – az érintett munkavállaló már nem hivatkozhat a 492/2011 rendelet 7. cikkének (2) bekezdése vagy az EUMSZ 45. cikk szerinti jogaira.

16. Másodszor, a svéd kormány ugyanakkor elismeri, hogy az EUMSZ 45. cikk hatálya túlmutat a 492/2011 rendelet 7. cikke (2) bekezdésének hatályán, így nem zárható ki teljesen, hogy a lakóhelyre vonatkozó feltétel formájában történő korlátozás visszatart egyes szülőket vagy leendő szülőket a szabad mozgás jogának gyakorlásától.

17. A dán kormány először is előadja, hogy az EUMSZ 45. cikk és a 492/2011 rendelet 7. cikkének (2) bekezdése nem alkalmazható az alapügyben.

18. A dán kormány úgy véli, hogy a munkavállalók szabad mozgására vonatkozó szabályok tárgyi hatályuknál fogva nem alkalmazandók. Előadja, hogy a pénzügyi támogatásra vonatkozó svéd jogszabályokat úgy kell értelmezni, hogy a svédországi lakóhellyel nem rendelkező diák akkor részesülhet ilyen pénzügyi támogatásban, ha bizonyítani tudja, hogy vagy migráns munkavállaló gyermekének minősül, vagy pedig kapcsolata áll fenn a svéd társadalommal.

19. Másodszor, még ha lenne is korlátozás, a dán kormány úgy véli, hogy azt a jelen ügyben közérdeken alapuló kényszerítő ok indokolná.

20. Az osztrák kormány az EUMSZ 45. cikkel kapcsolatban lényegében előadja, hogy a nemzeti szabályozás semmiképpen sem zárja ki a migráns munkavállalók gyermekeit a diákoknak járó pénzügyi támogatásból, hanem ugyanolyan támogatást biztosít számukra, mint a Svédországban maradó munkavállalók gyermekei számára, azzal a különbséggel, hogy a lakóhely igazolásának követelményét a svéd társadalommal való kapcsolat követelménye váltja fel. Az osztrák kormány mindenesetre úgy véli, hogy a szóban forgó nemzeti szabályozás lehetővé teszi az ítélkezési gyakorlat által megkövetelt rugalmasságot a kapcsolat mértékének megítélése során, ezért azt a beilleszkedési céllal arányosnak kell tekinteni.

21. A norvég kormány lényegében úgy véli, hogy az alapeljárásban szóban forgó szabályozás az EUMSZ 45. cikk alapján főszabály szerint indokolt.

22. A Bizottság úgy véli, hogy mivel MCM nem munkavállaló, és nem hagyta el azt a tagállamot, amelyben él, nem tartozik az EUMSZ 45. cikknek és a 492/2011 rendelet 7. cikke (2) bekezdésének hatálya alá. A Bizottság MCM édesapját illetően úgy véli, hogy jelen ügyben nem korlátozott a munkavállalók szabad mozgása.

IV. Értékelés

A. Bevezetés

23. A jelen ügynek a korábbi ügyekhez képest két megkülönböztető jellemzője van, amelyeket a következőkben ismertetek: egyrészt a migráns munkavállaló több, mint nyolc éve tért vissza (Spanyolországból) a származási országába (Svédországba), másrészt pedig a gyermeke – aki

külföldön (Spanyolországban, amely a születési helyének és lakóhelyének országa) folytatott tanulmányokhoz Svédországtól kér diákoknak járó pénzügyi támogatást – soha nem tartózkodott ebben a származási országban.

24. Mindenekelőtt szem előtt kell tartani, hogy „az EUMSZ 45. cikk (2) bekezdése értelmében a munkavállalók szabad mozgása magában foglalja az állampolgárság alapján történő minden megkülönböztetés megszüntetését a tagállamok munkavállalói között a foglalkoztatás, a javadalmazás, valamint az egyéb munka- és foglalkoztatási feltételek tekintetében.”⁹

25. A 492/2011 rendelet 7. cikkének (1) és (2) bekezdése szerint valamely tagállamnak egy másik tagállam területén foglalkoztatott állampolgára a hazai munkavállalókkal azonos szociális és adókedvezményeket élvez.

26. Ez a rendelkezés „az egyenlő bánásmód EUMSZ 45. cikk (2) bekezdésében foglalt szabályának különös kifejeződése a szociális kedvezmények nyújtásának sajátos területén, és azt ugyanúgy kell értelmezni, mint ez utóbbi rendelkezést.”¹⁰

27. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a szakmai képesítéssel záruló egyetemi tanulmányok folytatásához nyújtott megélhetési és tanulmányi költségek fedezésére szolgáló támogatások a 492/2011 rendelet 7. cikkének (2) bekezdése értelmében vett szociális kedvezmények minősülnek.¹¹

28. A Bíróság azt is megállapította, hogy a valamely tagállam által a munkavállalók gyermekeinek nyújtott tanulmányi támogatás a migráns munkavállaló esetében a 492/2011 rendelet 7. cikkének (2) bekezdése értelmében vett szociális kedvezmények minősül, ha továbbra is e munkavállaló gondoskodik a gyermek ellátásáról.¹²

29. A Bíróság továbbá egyértelművé tette, hogy a migráns munkavállaló családtagjai az e munkavállalót a 492/2011 rendelet 7. cikkének (2) bekezdése alapján megillető egyenlő bánásmód közvetett kedvezményezettjei. Mivel a migráns munkavállaló gyermekének nyújtott tanulmányi támogatás a migráns munkavállaló számára szociális kedvezménynek minősül, a gyermek maga hivatkozhat e rendelkezésre e támogatás megszerzése érdekében, ha a nemzeti jog értelmében azt közvetlenül a hallgatónak nyújtják.¹³

⁹ 2013. június 20-i Giersch és társai ítélet (C-20/12, EU:C:2013:411, 34. pont; a továbbiakban: Giersch ítélet). Az említett ítélettel kapcsolatban lásd: Michel, V., *Travailleurs frontaliers*, Europe, 8. sz., 2013. augusztus, Carlier, J.-Y., *La libre circulation des personnes dans l'Union européenne*, Chroniques, Journal de droit européen, 208. sz. – 4/2014, 170. o.; O'Leary, S., *The Curious Case of Frontier Workers and Study Finance*: Giersch, CMLR, 51, 601. o. (aki azzal érvel, hogy a Bíróság által az egészségügy területén megengedett objektív indokok – a szociális biztonsági rendszer pénzügyi egyensúlya súlyos aláadásának veszélye vagy a kiegyensúlyozott orvosi és kórházi szolgáltatás fenntartásának célkitűzése – a tényleges kapcsolat vizsgálatánál megfelelőbb eszköznek tűnnek a Giersch ítélethez vezető ügyszámhoz hasonló ügyekben szóban forgó hallgatói mobilitás típusának és a kapcsolódó költségeknek a figyelembevételére). Ezzel kapcsolatban lásd még: Slynn főtanácsnok Humbel és társai ügyre vonatkozó indítványa (263/86. sz. ügy, EU:C:1988:151, 5380. o.).

¹⁰ Lásd a Giersch ítélet 35. pontját. Ez az ítélet a munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról szóló, 1968. október 15-i 1612/68/EGK tanácsi rendeletre (HL 1968. L 257., 2. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 15. o.) vonatkozik. Mivel e rendelet 7. cikkének (2) bekezdése azonos a 492/2011 rendelet 7. cikkének (2) bekezdésével, a Bíróságnak az előbbi jogszabály értelmezésére vonatkozó ítélkezési gyakorlata értelemszerűen az utóbbira is alkalmazandó.

¹¹ Lásd a Giersch ítélet 38. pontját. Lásd még: 2019. július 10-i Aubriet ítélet (C-410/18, EU:C:2019:582, 25. pont) (ezen ítélettel kapcsolatban lásd: Rigaux, A., *Bourse d'enseignement supérieur*, Europe, 10. sz., 2019. október, 24. o.; Lhernould, J.-Ph., *Comment établir le degré de rattachement des travailleurs frontaliers à leur Etat de travail?*, RJS, 11/19, 770. o.).

¹² Lásd a Giersch ítélet 39. pontját.

¹³ Lásd a Giersch ítélet 40. pontját.

30. A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint „az EUMSZ 45. cikkben és a 492/2011 rendelet 7. cikkében szereplő egyenlő bánásmód elve nem csupán az állampolgárságon alapuló, közvetlen hátrányos megkülönböztetést tiltja, hanem a hátrányos megkülönböztetés valamennyi közvetett formáját is, ezek ugyanis más megkülönböztető ismérvek alkalmazásával valójában ugyanahhoz az eredményhez vezetnek.”¹⁴

31. A Bíróság már megállapította, hogy a 492/2011 rendelet 7. cikkének (2) bekezdése a munkavállaló állampolgársága szerinti tagállamban járó szociális biztonsági ellátásokra annyiban alkalmazandó, amennyiben a munkavállaló a más tagállamban való foglalkoztatása miatt elveszítené ezeket az ellátásokat.¹⁵

32. A következőkben bemutatom, hogy a fenti ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy sem az EUMSZ 45. cikkel, sem pedig a 492/2011 rendelet 7. cikkének (2) bekezdésével nem ellentétes az alapügyben szereplőhöz hasonló rendelkezések megállapítása.

B. A tényállástól függően a jelen ügyben két forgatókönyv egyike valósul meg

33. A kérdést előterjesztő bíróságnak kell eldöntenie, hogy a következő forgatókönyvek közül melyik vonatkozik az alapügy tényállására: a) az apa, aki (korábbi) migráns munkavállaló, továbbra is eltartja a gyermeket, MCM-et, így a szóban forgó pénzügyi támogatás az apa számára szociális kedvezménynek minősül, ami azt jelenti, hogy az apa az EUMSZ 45. cikknek és/vagy a 492/2011 rendelet 7. cikke (2) bekezdésének hatálya alá tartozik (a továbbiakban: „A” forgatókönyv), vagy b) az apa már nem tartja el MCM-et, aminek következtében a jelen ügyben e két cikk egyike sem alkalmazható (a továbbiakban: „B” forgatókönyv).

34. A Bizottsághoz hasonlóan úgy vélem, hogy a diákoknak járó svéd pénzügyi támogatás mindenekelőtt a diák számára jelent szociális kedvezményt. MCM az, aki ezt a támogatást igényli, és aki ezt a támogatást megkapná. A családi körülményeket, például a szülők jövedelmét nem veszik figyelembe. Ha a jelen ügy a „B” forgatókönyvnek felel meg, akkor maga a diák, MCM a diákoknak járó pénzügyi támogatás iránti kérelem tekintetében eleve nem tartozik az EUMSZ 45. cikknek és a 492/2011 rendelet 7. cikke (2) bekezdésének hatálya alá. MCM ugyanis nem (korábbi) migráns munkavállaló, és más okból sem hagyta el (és úgy tűnik, nem is szándékozik elhagyni) azt a tagállamot, ahol született, és ahol egész életében élt (Spanyolország).

35. Az említett rendelet 7. cikke (2) bekezdésének szövege egyértelmű, és az a „munkavállalókra” (vagy volt munkavállalókra¹⁶) vonatkozik, nem pedig a „diákokra”.

36. Következésképpen úgy vélem, hogy e cikk személyi hatályát a Bíróságnak nem kellene kiterjesztenie a felsőoktatásban részt vevő diákokra.

37. A dán kormány és a Bizottság a 492/2011 rendelet 10. cikkére is hivatkozik. Elég rámutatni arra, hogy e cikk valamely tagállam egy másik tagállam területén foglalkoztatott vagy korábban foglalkoztatott állampolgárainak gyermekei által az ezen állam „általános oktatásához” való hozzáférésre, nem pedig az alapügyben MCM által folytatott felsőoktatási képzésre vonatkozik. Ezenfelül e cikk nem képezi a jelen ügyben előterjesztett kérdés tárgyát.

¹⁴ 2019. július 10-i Aubriet ítélet (C-410/18, EU:C:2019:582, 26. pont).

¹⁵ 2020. április 2-i Landkreis Südliche Weinstraße ítélet (C-830/18, EU:C:2020:275, 22–24. pont).

¹⁶ Lásd: 2020. október 6-i Jobcenter Krefeld ítélet (C-181/19, EU:C:2020:794, 45–55. pont).

38. Ha viszont a jelen ügy az „A” forgatókönyv keretébe tartozik, a diákoknak járó pénzügyi támogatás a (korábbi) migráns munkavállaló (MCM apja) számára szociális kedvezménynek is minősül, de csak akkor, ha továbbra is eltartja a fiát.¹⁷ A diákoknak járó pénzügyi támogatás kizárólag ebben a helyzetben csökkenti az apa pénzügyi kötelezettségeit.

39. Sajnálatos módon az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben szereplő információk szükségessége megakadályozza az alapügy világos megértését. Nem világos például, hogy az apa mint (korábbi) migráns munkavállaló továbbra is eltartja-e a gyermeket, MCM-et.

40. Ahogyan arra a Bizottság rámutatott, Svédországban a Föräldrabalken (1949:381) (szülői törvénykönyv) 7. fejezetének 1. cikke alapján a szülőknek az egyetemi hallgató gyermek eltartására vonatkozó jogszabályi kötelezettsége megszűnik, amikor a gyermek betölti a 18. életévét. A kérdést előterjesztő bíróság nem jelölte meg, hogy a diákoknak járó pénzügyi támogatás iránti kérelem olyan időszakra vonatkozott-e, amelyben MCM 18 év alatti volt. Az előzetes döntéshozatalra utaló végzésből az sem tűnik ki, hogy MCM apja más okból – például a spanyol jog, polgári jogi szerződés vagy egy bizonyos összegű rendszeres támogatás megfizetésének önkéntes vállalása miatt – továbbra is felelős-e MCM eltartásáért azt követően, hogy MCM betöltötte 18. életévét.

41. Ahogyan azt a jelen indítvány 34. pontjában megjegyeztem, a „B” forgatókönyv esetén a diákoknak járó pénzügyi támogatás nem minősül az apa számára szociális kedvezménynek, így nem tartozik az EUMSZ 45. cikknek vagy a 492/2011 rendelet 7. cikke (2) bekezdésének hatálya alá.

42. Következésképpen a feltett kérdésre nemleges választ kell adni.

43. Amennyiben viszont az apa továbbra is eltartja MCM-et, ezért a diákoknak járó pénzügyi támogatás az apa számára szociális kedvezménynek is minősül, először azt kell meghatározni, hogy a (korábbi) migráns munkavállaló az EUMSZ 45. cikknek és a 492/2011 rendelet 7. cikke (2) bekezdésének hatálya alá tartozik-e. Ezt az alapügy tényállása alapján a kérdést előterjesztő bíróságnak kell meghatároznia.

44. Rámutatok arra, hogy „az olyan nemzeti rendelkezések, amelyek valamely tagállam állampolgárát megakadályozzák abban, vagy visszatartják attól, hogy szabad mozgáshoz való jogát gyakorolva elhagyja származási országát, e szabadság akadályai, még abban az esetben is, ha az érintett munkavállalók állampolgárságától függetlenül alkalmazandók.”¹⁸ Ahhoz, hogy valamely intézkedés közvetetten hátrányosan megkülönböztetőnek minősülhessen, „nem szükséges, hogy az összes belföldi állampolgárt előnyben részesítse, vagy kizárólag más tagállamok állampolgárait érintse hátrányosan, a belföldi állampolgárokat kivéve.”¹⁹

45. Ugyanezen ítélkezési gyakorlat szerint „[a]z EUM-Szerződés, valamint a 492/2011 rendelet személyek szabad mozgására vonatkozó rendelkezéseinek összessége ugyanis annak megkönnyítését szolgálja, hogy a tagállamok állampolgárai az Unió egész területén bármilyen

¹⁷ Lásd a Giersch ítélet 39. pontját.

¹⁸ 2013. december 5-i Zentralbetriebsrat der gemeinnützigen Salzburger Landeskliniken Betriebs ítélet (C-514/12, EU:C:2013:799, 30. pont).

¹⁹ 2013. december 5-i Zentralbetriebsrat der gemeinnützigen Salzburger Landeskliniken Betriebs ítélet (C-514/12, EU:C:2013:799, 31. pont).

kereső tevékenységet folytathassanak, és e rendelkezésekkel ellentétes minden olyan intézkedés, amely ezeket az állampolgárokat hátrányosan érintheti, amennyiben másik tagállam területén kívánnak kereső tevékenységet folytatni.”²⁰

46. Ebben az összefüggésben „a tagállamok állampolgárait megilleti különösen az a közvetlenül a Szerződésből eredő jog, hogy származási tagállamukat elhagyva másik tagállam területén tartózkodjanak abból a célból, hogy ott tevékenységet folytassanak. Következésképpen az EUMSZ 45. cikkel ellentétes bármely olyan intézkedés, amely alkalmas arra, hogy megzavarja vagy kevésbé vonzóvá tegye az e cikk által biztosított alapvető szabadságnak az uniós polgárok általi gyakorlását.”²¹

47. MCM apja először Svédországból Spanyolországba költözött, majd visszatért Svédországba: mindkét esetben munkavégzés céljából tett így. Valamely tagállam állampolgárai az EUMSZ 45. cikkre a származási országgal szemben olyan intézkedések tekintetében hivatkozhatnak, amelyek alkalmasak arra, hogy megakadályozzák vagy visszatartsák őket a származási ország elhagyásától.²²

48. A dán és a svéd kormány álláspontjával ellentétben úgy vélem, hogy az, hogy jelentős idő (több, mint nyolc év) telt el azóta, hogy MCM apja gyakorolta e jogát, főszabály szerint nem befolyásolja azt, hogy ez a cikk (vagy a 492/2011 rendelet 7. cikkének (2) bekezdése) alkalmazandó-e. A migráns munkavállalónak még abban az esetben is képesnek kell lennie az egyenlő bánásmódhoz való jogára hivatkozni, ha a fogadó tagállamban már nem folytat szakmai tevékenységet. A Bíróság ugyanis elfogadta, hogy a korábbi migráns munkavállalói jogállás a munkaviszony megszűnését követően is kiválthat joghatásokat.²³

49. Az, hogy az alapügyben szereplőhöz hasonló helyzetben a diákoknak járó pénzügyi támogatásról szóló törvény 3. fejezete 23. §-ának első albekezdése alapján igénybe vehető-e a külföldi egyetemi tanulmányokhoz diákoknak járó svéd pénzügyi támogatás, jövőbeli hipotetikus események hosszú sorától függ: hogy a munkavállalónak a jövőben ténylegesen lesznek gyermekei, hogy ezek a (feltételezett) gyermekek a fogadó tagállamban maradást választják annak ellenére, hogy az apa visszatér Svédországba, és hogy nem illeszkednek be a svéd társadalomba, vagy hogy az e támogatásban való részesülés céljából nem hivatkozhatnak más kivételes okokra.

50. Ahogyan arra a dán kormány és a Bizottság a Bíróság ítélkezési gyakorlata alapján rámutatott,²⁴ a jelen ügyben az események láncolata túlságosan bizonytalan, és annak a munkavállaló szabad mozgása gyakorlására vonatkozó döntésére gyakorolt esetleges hatása túlságosan közvetett ahhoz, hogy a fent említett nemzeti rendelkezést olyannak lehessen tekinteni, mint amely akadályozza a munkavállalók szabad mozgását.

51. Következésképpen a szóban forgó rendelkezések nem tekinthetők a munkavállalók szabad mozgása korlátozásának.²⁵

²⁰ 2013. december 5-i Zentralbetriebsrat der gemeinnützigen Salzburger Landeskliniken Betriebs ítélet (C-514/12, EU:C:2013:799, 32. pont).

²¹ 2019. október 10-i Krah ítélet (C-703/17, EU:C:2019:850, 41. pont).

²² 1995. december 15-i Bosman ítélet (C-415/93, EU:C:1995:463, 96. pont).

²³ 2014. június 19-i Saint Prix ítélet (C-507/12, EU:C:2014:2007, 35. pont).

²⁴ 2019. március 13-i Gemeinsamer Betriebsrat EurothermenResort Bad Schallerbach ítélet (C-437/17, EU:C:2019:193, 40. pont).

²⁵ 2000. január 27-i Graf ítélet (C-190/98, EU:C:2000:49, 24. és 25. pont); 2019. március 13-i Gemeinsamer Betriebsrat EurothermenResort Bad Schallerbach ítélet (C-437/17, EU:C:2019:193, 40. pont).

52. E tekintetben meg kell különböztetni a jelen ügyet a Prinz és a Seeberger egyesített ügyektől,²⁶ amelyekben a szóban forgó feltételek alkalmasak voltak arra, hogy *maguk ezen ügyek felperesei* eltántorodjanak a szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való joguknak egy másik tagállamban történő gyakorlásától, tekintettel arra, hogy e szabadság gyakorlása kihathatott az említett egyesített ügyek tárgyát képező forgó oktatási vagy képzési támogatásra való jogosultságra. A jelen ügyben viszont az alapügyben vitatott tényállás nem a kedvezményezett személyes tevékenységére, hanem egy másik, még nem létező személy, azaz a *munkavállaló (feltételezett) gyermekének* jövőbeli magatartására vonatkozik.

53. Ezt követően kérdésként vetődik fel, hogy a fogadó tagállam szabályaira tekintettel kizárólag *a más tagállamból származó* migráns munkavállalókra vonatkozik-e a 492/2011 rendelet 7. cikkének (2) bekezdése – amely elismeri valamennyi migráns munkavállaló (köztük az idénymunkások és a határ menti ingázók; lásd e rendelet (5) preambulumbekendését²⁷) szabad mozgáshoz való jogát –, vagy arra – a jelen üggyhöz hasonlóan – a származási tagállam olyan állampolgára is hivatkozhat, aki egy másik tagállamba költözött, majd visszatért a származási országába.

54. Hivatkozhat-e valamely (korábbi) migráns munkavállaló és/vagy egyetemi tanulmányokat folytató gyermeke az egyenlő bánásmód említett rendelet 7. cikkének (2) bekezdése szerinti elvére a *fogadó tagállam* hatóságai helyett – a jelen üggyhöz hasonlóan – a *származási tagállam* hatóságaival szemben?

55. Úgy vélem, hogy erre a kérdésre nemleges választ kell adni.

56. Tudomásom szerint a Bíróság soha nem terjesztette ki az e cikkekre való hivatkozás lehetőségét a (korábbi) migráns munkavállaló származási tagállamára vagy gyermeke származási tagállamára. A Bíróság inkább következetesen úgy ítélte meg, hogy e cikk *célja* a (korábbi) migráns munkavállalók és a *fogadó tagállam* belföldi munkavállalói közötti *egyenlő bánásmód biztosítása*.²⁸

57. Az Unió szabad mozgásra vonatkozó szabályai ugyanis elsősorban a diákok, a (korábbi) migráns munkavállalók gyermekei által *a fogadó tagállamban* tapasztalt hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelmet kívánják biztosítani, nem pedig *a származási tagállamban* fennálló esetleges akadályokkal szembeni védelmet arra az esetre, ha az állampolgár a szabad mozgáshoz való jogának gyakorlása érdekében a saját tagállamától diákoknak járó pénzügyi támogatást kíván kapni. Ezt a nézetet a jogtudományi szakirodalom is alátámasztja.²⁹

²⁶ 2013. július 18-i ítélet (C-523/11 és C-585/11, EU:C:2013:524).

²⁷ „[A tagállamok minden munkavállalójának az a joga, hogy a választása szerinti tevékenységet folytathassa az Unión belül] megkülönböztetés nélkül megilleti az »állandó« munkavállalókat, az idénymunkásokat, a határ menti ingázókat és azokat, akik szolgáltatás nyújtása céljából végzik tevékenységüket.”

²⁸ Lásd például: 1985. március 27-i Hoeckx ítélet (249/83, EU:C:1985:139, 20. pont); 2020. október 6-i Jobcenter Krefeld ítélet (C-181/19, EU:C:2020:794, 72. pont: „[...] 492/2011 rendelet 7. cikkének (2) bekezdése, amelyre az ezen rendelet 10. cikke alapján tartózkodási joggal rendelkező személyek hivatkozhatnak, lényegében úgy rendelkezik, hogy a valamely tagállam állampolgárságával rendelkező munkavállaló a fogadó tagállamban a hazai munkavállalókkal azonos szociális és adókedvezményeket élvez, akkor is, ha már munkanélkülivé vált.”

²⁹ Martin, D., *Arrêts „Giersch” et „Prinz”: les différents statuts de l'étudiant*, Journal de droit européen, 2013, 273. o.

58. Értelmezésem összhangban van a 492/2011 rendelet céljával, amelynek (6) preambulumbekzdése³⁰ a munkavállaló családjának a fogadó országban való beilleszkedése feltételeivel kapcsolatos akadályok elhárítását írja le.

C. Előzetes következtetés: a munkavállalók szabad mozgása nem korlátozott

59. A fenti megfontolásokból az következik, hogy a 492/2011 rendelet 7. cikkének (2) bekezdésével és az EUMSZ 45. cikkel sem ellentétesek a jelen ügyben szereplőhöz hasonló nemzeti rendelkezések, amit a kérdést előterjesztő bíróságnak kell az alapügy tényállásával összefüggésben megvizsgálania.

D. A teljesség kedvéért: még ha létezne is korlátozás, az indokolt lenne

60. Arra az esetre, ha a Bíróság nem értene egyet a fentiekkel, és arra a következtetésre jutna, hogy a szóban forgó nemzeti rendelkezések korlátozzák a munkavállalók szabad mozgását, az alábbiakban kifejtem, hogy ez a korlátozás mindenestre indokolt lenne.

61. Az alapeljárás tárgyát képező rendelkezések a külföldi tanulmányok diákoknak járó pénzügyi támogatása tekintetében előírják, hogy a Svédországban lakóhellyel nem rendelkező diák akkor részesülhet ilyen támogatásban, ha bizonyítani tudja a *svéd társadalommal való kapcsolatát*, vagy ha *egy másik tagállamból származó, Svédországban dolgozó migráns munkavállaló gyermeke*. Következésképpen minden, Svédországon kívül lakó svéd állampolgárra vonatkozik a svéd társadalommal való kapcsolat követelménye, amikor más tagállamban folytatott tanulmányaikhoz pénzügyi támogatásért folyamodnak, függetlenül attól, hogy a szülő gyakorolta-e a szabad mozgáshoz való jogát. Indokoltnak tartom, hogy MCM-nek bizonyítania kell ezt a kapcsolatot. Ha ugyanis nem lenne szükséges ilyen kapcsolat, a felperes kedvezőbb helyzetben lenne, mint azok a diákok, akiknek a szülei nem gyakorolták a szabad mozgáshoz való jogukat. Ez túlmutatna a munkavállalók szabad mozgására vonatkozó szabályok által követett célon; ezek a szabályok elsősorban azt kívánják biztosítani, hogy a munkavállalók a fogadó tagállamban azonos feltételeket élvezzenek, és ne tartsák vissza őket attól, hogy más tagállamba költözzenek és ott munkát vállaljanak.

62. Ami azt a kérdést illeti, hogy a lakóhelyre vonatkozó feltétel MCM-mel szembeni előírása hátrányos megkülönböztetésnek minősül-e, a szóban forgó helyzetet össze kell hasonlítani egy olyan helyzettel, amelyben a lakóhelyre vonatkozó feltétel nem teljesül, és az uniós jog alkalmazandó, vagyis azzal a helyzettel, amelyben valamely svéd állampolgár – mivel nem teljesíti a lakóhelyre vonatkozó feltételt, tekintve, hogy Svédországból Spanyolországba költözik, hogy ott munkát vállaljon – később pénzügyi támogatást kér, hogy ott (a fogadó országban) folytathassa tanulmányait. Nyilvánvaló, hogy a svéd társadalommal való kapcsolat mindkét esetben szükséges. Következésképpen nem valósul meg közvetlen hátrányos megkülönböztetés.

³⁰ „Annak érdekében, hogy a szabad mozgáshoz való jog objektív mérce szerint szabadon és méltósággal legyen gyakorolható, kívánatos, hogy egyenlő bánásmódot biztosítsanak a jogszabályokban és a jogalkalmazásban egyaránt, valamennyi ügy vonatkozásában, a tevékenység foglalkoztatottként való folytatásával és a lakhatással összefüggésben, továbbá kiküszöböljék a munkavállalók szabad mozgásának akadályait, különösen azokat, amelyek a munkavállaló családjának a befogadó országba történő beilleszkedésére vonatkoznak.”

63. Ezenkívül, még ha a Bíróság meg is állapítaná, hogy a jelen ügyben közvetett hátrányos megkülönböztetés valósul meg (ami nincs így), úgy vélem, hogy a kapcsolat követelménye indokolt, mivel jogszerű célt szolgál, megfelelő és arányos.³¹

64. A Bíróság megállapította, hogy „a nemzeti hatóságoknak, ha az uniós jog által elismert elvtől eltérést engedő intézkedést fogadnak el, minden konkrét esetben bizonyítaniuk kell, hogy az említett intézkedés alkalmas a hivatkozott cél megvalósításának biztosítására, és nem haladja meg az e cél megvalósításához szükséges mértéket. A tagállamnak tehát az általa felhozható igazoló okokhoz csatolnia kell az e tagállam által elfogadott intézkedés megfelelőségére és arányosságára vonatkozó elemzést, valamint az érvelését alátámasztó konkrét adatokat”.³²

65. E tekintetben a Bíróság már megállapította, hogy a hallgatói mobilitás előmozdítása olyan, közérdeken alapuló kényszerítő oknak minősülhet, amely alkalmas a korlátozás igazolására, feltéve, hogy az elfogadott kritériumok megfelelőek és arányosak.³³ A lakóhelyre vonatkozó kritérium, vagy – ha ez az uniós joggal ellentétes helyzetet eredményez – a svéd társadalommal való megfelelő kapcsolat követelménye azt kívánja biztosítani, hogy az ilyen diákok külföldi tanulmányaikat követően visszatérjenek Svédországba, és tudásukat végső soron a svéd munkaerőpiac és gazdaság előmozdítása érdekében szerezzék meg.³⁴ A Bíróság azt is megállapította, hogy az ilyen kapcsolat követelménye akkor lehet indokolt, ha az a belföldi lakosság magas szintű oktatásának biztosítására irányul.³⁵

66. E tekintetben a Bíróság már megállapította, hogy a tagállamok a más tagállamban folytatott tanulmányok finanszírozása szempontjából továbbra is szabadon állapíthatják meg a saját állampolgáraiknak az adott tagállam társadalmával való kapcsolatát szabályozó feltételeket, amennyiben az ilyen támogatás nyújtását a finanszírozást nyújtó tagállammal való tényleges kapcsolat bizonyításától tehetik függővé, bár a „[...] megkövetelt bizonyíték nem lehet túlzottan kizárólagos jellegű, amely indokolatlanul olyan tényezőt részesít előnyben – kizárva minden más jellemző tényezőt –, amely nem szükségszerűen tükrözi a kapcsolat valós és tényleges mértékét a kérelmező és e tagállam között.”³⁶ Ez, az EUMSZ 20. cikkel és EUMSZ 21. cikkel kapcsolatos ítélkezési gyakorlat a munkavállalók szabad mozgásával kapcsolatos ügyre is alkalmazható, mivel a védelem tárgya ugyanaz. Ha MCM helyzete az EUMSZ 21. cikk hatálya alá tartozna – amit az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben szereplő rövid tájékoztatás alapján nem tudok megállapítani –, annak megállapítása érdekében, hogy korlátozott-e a személyek szabad mozgása, azonos lenne az EUMSZ 45. cikk alapján végzett értékeléssel annak értékelése, hogy az intézkedés indokolt, arányos és megfelelő-e.

67. Tekintettel arra, hogy az alapügy tárgyát képező, diákoknak járó pénzügyi támogatásra való jogosultság nem kizárólag a svédországi tartózkodás egy minimális időtartamán alapul, hanem a svéd társadalommal való megfelelő kapcsolaton is alapulhat, a svéd szabályozás megfelel a Bíróság ítélkezési gyakorlatának. Úgy vélem, hogy ez a szabályozás lehetővé teszi a Bíróság ítélkezési gyakorlata által megkövetelt rugalmasságot a diáknak a támogatást nyújtó tagállam

³¹ 2013. december 5-i Zentralbetriebsrat der gemeinnützigen Salzburger Landeskliniken Betriebs ítélet (C-514/12, EU:C:2013:799, 36. pont).

³² 2012. június 14-i Bizottság kontra Hollandia ítélet (C-542/09, EU:C:2012:346, 81. és 82. pont). Lásd még ezen ítélet 82. cikkét.

³³ Lásd a Giersch ítélet 53–56. pontját.

³⁴ Hasonló érvelésért lásd a Giersch ítélet 67. és 68. pontját.

³⁵ Lásd: 2016. december 14-i Bragança Linares Verruga és társai ítélet (C-238/15, EU:C:2016:949, 46. pont).

³⁶ 2013. július 18-i Prinz és Seeberger ítélet (C-523/11 és C-585/11, EU:C:2013:524, 37. és 38. pont), 2013. október 24-i Thiele Meneses ítélet (C-220/12, EU:C:2013:683, 36. pont).

társadalmával való kapcsolata mértékének értékelése tekintetében, ezért indokoltnak, arányosnak és megfelelőnek tekinthető (a jelen indítvány 65. és 66. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlattal összhangban).

68. Annyiban, amennyiben ugyanis az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a Bíróság meglévő ítélkezési gyakorlatára³⁷ hivatkozik, a szóban forgó szabályozás hasonló célokon alapul, mivel mind a diákok beilleszkedése, mind a kapcsolat fennállásának megállapítására irányuló szándék közérdekű célnak minősülhet.³⁸

69. A Bíróság már elfogadta, hogy valamely tagállam a támogatás nyújtását függővé teheti az állam társadalmába való beilleszkedés bizonyos fokának bizonyításától annak érdekében, hogy a más tagállamokból származó hallgatóknak nyújtott ilyen támogatás ne váljon észszerőtlen teherré, amely befolyásolhatja az állam által folyósítható támogatás teljes összegét.³⁹ Ezenfelül a Bíróság az említett ítéletekben megállapította, hogy a más tagállamokban tanulmányokat folytatni kívánó diákoknak valamely tagállam által nyújtott támogatás tekintetében főszabály szerint hasonló megfontolásokra lehet hivatkozni.

70. Egyetértek a dán kormánnyal abban, hogy a svéd társadalommal való kapcsolat így két ellentétes érdeknek, jelesül egyrészt a munkavállalók szabad mozgáshoz fűződő érdekének és a hallgatók Európai Unión belüli mobilitása céljának, másrészt a tanulmányok tagállamok által biztosított pénzügyi támogatási rendszeréhez fűződő érdeknek az észszerű mérlegelését tükrözi.

71. Annak ellenére, hogy az alkalmazandó svéd rendelkezések nem hivatkoznak kifejezetten a diák svéd társadalomba való beilleszkedésének kritériumára, az e rendelkezésekre vonatkozó ítélkezési gyakorlat ezt a tényezőt az olyan körülmények közé sorolja, amelyek a tanulmányok finanszírozásának biztosítását indokoló rendkívüli okot képezhetnek.

72. Bár első látásra úgy tűnik, hogy a Bíróság által ítélkezési gyakorlatában a svéd társadalomba való beilleszkedés értékelésére vonatkozóan megállapított követelményeket figyelembe vették a jelen ügyben, továbbra is a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy a tényállás alapján megállapítsa, helyesen alkalmazták-e MCM esetében e kritériumokat.

73. A Bizottsághoz hasonlóan én is úgy vélem, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben szereplő információkból nem tűnik ki egyértelműen, hogy Svédország MCM érdekeltségeinek központja.

74. A 492/2011 rendelet 10. cikke értelmében MCM mint (korábbi) migráns munkavállaló gyermeke a spanyol állampolgárokkal azonos feltételek mellett jogosult spanyol képzési támogatásra, mivel az e cikk szerinti támogatásra való jogosultság nem függ attól, hogy az apa továbbra is felelős-e MCM eltartásáért.⁴⁰

75. Bár lehetséges, hogy a tanulmányokhoz nyújtott spanyol támogatás kedvezőtlenebb, mint a svéd támogatás, az uniós jog nem garantálhatja a munkavállalók számára, hogy egy másik tagállamba való költözés szociális szempontból semleges lesz számukra vagy családjuk számára.

³⁷ Utalok a 2013. július 18-i Prinz és Seeberger ítéletre (C-523/11 és C-585/11, EU:C:2013:524).

³⁸ 2013. július 18-i Prinz és Seeberger ítélet (C-523/11 és C-585/11, EU:C:2013:524, 34. pont).

³⁹ 2013. július 18-i Prinz és Seeberger ítélet (C-523/11 és C-585/11, EU:C:2013:524, 36. pont); 2013. október 24-i Thiele Meneses ítélet (C-220/12, EU:C:2013:683, 35. pont).

⁴⁰ 1989. március 15-i Echternach és Moritz ítélet (389/87 és 390/87, EU:C:1989:130); 1995. május 4-i Gaal ítélet (C-7/94, EU:C:1995:118).

76. A szabad mozgáshoz való jogát gyakorló munkavállaló ugyanis nem számíthat semlegességre szociális kérdésekben, mivel egy másik tagállamba való költözés több vagy kevesebb előnnyel vagy hátránnyal járhat. A 492/2011 rendelet 10. cikke legfeljebb azt garantálja, hogy a (korábbi) migráns munkavállalókra ugyanazok a feltételek vonatkoznak, mint a fogadó tagállam munkavállalóira.⁴¹

V. Véggövetkeztetés

77. Azt javaslom, hogy a Bíróság az Överklagandenämnden för studiestöd (nemzeti diáktámogatási panaszbizottság, Svédország) által előzetes döntéshozatal céljából előterjesztett kérdésre a következőképpen válaszoljon:

Az EUMSZ 45. cikkel és a munkavállalók Unión belüli szabad mozgásáról szóló, 2011. április 5-i 492/2011/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet 7. cikkének (2) bekezdésével nem ellentétes, ha valamely tagállam (a származási ország) előírja, hogy a származási országába visszatérő (korábbi) migráns munkavállaló gyermeke vonatkozásában a diákoknak járó pénzügyi támogatás külföldi tanulmányoknak a másik, a gyermek szülője korábbi munkavégzési helyének minősülő uniós tagállamban (a fogadó államban) történő folytatása céljából történő odaítéléséhez a gyermeknek kapcsolata álljon fenn a származási országgal, amennyiben

- (i) a szóban forgó gyermek soha nem tartózkodott a származási országban, hanem születésétől fogva a fogadó országban él; és
- (ii) a származási ország ugyanezt a kapcsolatra vonatkozó feltételt írja elő a származási ország olyan más állampolgárai tekintetében, akik nem felelnek meg a lakóhelyre vonatkozó feltételnek, és akik külföldi tanulmányoknak az Unió egy másik országában történő folytatása céljából diákoknak járó pénzügyi támogatást igényelnek.

⁴¹ 2017. július 18-i Erzberger ítélet (C-566/15, EU:C:2017:562, 33. és 34. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).